Zručský zámek ožívá – II. etapa

Objednatel: Město Zruč nad Sázavou, Zámek 1, 285 22 Zruč nad Sázavou
Zhotovitel: ARCHATT PAMÁTKY, spol. s r.o., V. Nezvala 68, 674 01 Třebíč
Projektanti: Ing. Arch. Petr Řehořka, Ing. Jiří Kadleček, Ing. Miroslav Ondrák
Technický dozor objednatele: p. Lubomír Dolák, p. Jan Jelínek
Stavbyvedoucí: p. Radek Zoňa, p. Jaromír Kazatel
Celkové náklady projektu: 99,7 mil. Kč

Výše dotace: 84,2 mil. Kč

Termín realizace: 7. 7. 2008 – 30. 4. 2010

9. 10. 2004

26. 6. 2007

10. 9. 2008

4. 6. 2010

Zručský zámek ožívá

Město Zruč nad Sázavou koupilo v roce 2003 zámek od bývalých majitelů za 23 mil. Kč.

I. etapa rekonstrukce zámku započala v září roku 2006. Představovala náklady za více než 22 milionů korun, z toho téměř 16 milionů korun bylo uhrazeno z fondů Evropské unie.

Jejím záměrem bylo zrekonstruovat a rozšířit prohlídkový okruh, opravit a zpřístupnit zámeckou věž, zřídit informační centrum, vyřešit vytápění prostorů a zřízení bezbariérového vstupu. Opraven byl zámecký průjezd, na klenbách se vyjímají opravená štuková gotizující žebra, osvětlovací rampu nahradily dvě lucerny v gotickém stylu. V místnostech nahradilo ponuré černé obložení fládrování, což je vlastně napodobenina struktury dřeva. V některých místnostech jsou zrenovované původní parkety.

Místnosti, které byly roky v užívání radnice, začaly pomalu nabývat původní podoby. Bílé stěny se zbarvily dozelena, protože Schebkové vlastnili mnoho okolních lesů, v nichž se dařilo zvěři, kterou pak rádi i lovili. Největší změnou prošel bývalý rytířský sál, pozdější schebkovská jídelna a dnešní obřadní síň. Z této místnosti zmizela část dřevěného obkladu na stěnách a místo toho se zdi pokryly nádhernou replikou schebkovské textilní tapety. Celé místnosti dominuje několikaramenný lustr, který nahradil lustr původní, nedochovaný. Část nevzhledné půdy se přeměnila v podkrovní prostory, které jsou využity na stálou výstavu panenek.

Rytířský sál – jídelna

Zrcadlový sál

Pro druhou etapu obdrželo město z Regionálního operačního programu 84,2 mil. Kč, celkové náklady se po započtení nutných víceprací vyšplhají až na 106 mil. Kč. Prohlídkový okruh se rozšířil o prostory v 1. nadzemním podlaží (NP), kde bylo dále vybudováno regionální muzeum s expozicí kladoucí důraz na místní zajímavosti, historii a v neposlední řadě i na obuvnický průmysl, který se ostatně zasloužil pro rozvoj města jako klíčový. V 1. NP se zřídila úschovna kol a zavazadel.

Dalším záměrem projektu byla rekonstrukce a rozšíření prohlídkového okruhu ve 2. NP o nové reprezentativní prostory (Maurská hala, Zrcadlový sál), kde sídlil městský úřad. Inspiraci jsme nacházeli především v dochovaných dobových fotografiích interiérů. Dochovaným místnostem se mohl, dle možností, navrátit původní vzhled. Postupně byly odstraňovány všechny novodobější úpravy, například zmizel lak a černý nátěr z dřevěného obložení, výmalby některých místností, zbouraly se dřevěné přepážky, atd. Byly obnoveny některé zaslepené niky a schodiště.

Součástí projektu byla i rekonstrukce 3. NP, kam se přestěhoval městský úřad, který dříve sídlil v reprezentativních prostorách 2. NP. Kamenem úrazu II. etapy projektu se ukázala být rekonstrukce podkroví zámku, které se takřka nevyužívalo a nacházelo se ve velmi špatném technickém stavu. Bylo zde vybudováno muzeum panenek a rovněž prostory pro galerii a pořádání kulturních a společenských akcí včetně zavedení plynového vytápění do těchto prostor. Provedla se rekonstrukce přístupových komunikací včetně osvětlení a mobiliáře a vybudováno bylo parkoviště. V zámeckém příkopu se instalovala zábavně naučná stezka pro děti s historickými herními prvky. Zámek se oblékl do nové fasády a byl nasvícen, dominanta města tak nyní může vyniknout.

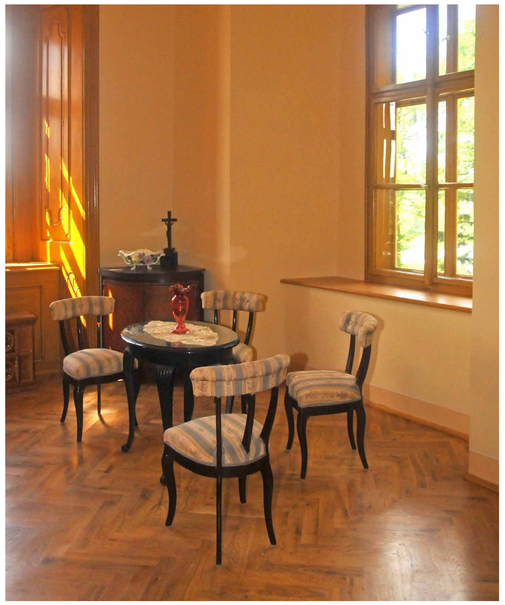
Dámský salónek

ROP STŘEDNÍ ČECHY

INVESTICE DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ Z EVROPSKÉHO FONDU PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Infocentrum

Rekonstrukce „Zručský zámek ožívá – I. etapa“ počítala se zřízením informačního centra v objektu zámku. Toto bylo skutečně zřízeno a do provozu uvedeno před letní sezonou 2007. Nachází se v průjezdu zámku a provozní doba je: v sezoně – denně, mimo sezonu – pracovní dny.

Poskytovány jsou zde informace týkající se města, regionu, dopravní obslužnosti, ubytování, stravování, tipů na výlety, služeb, atd. K dispozici jsou nejrůznější letáčky, mapky města, informační plakátky, drobné propagační předměty, atd. Zakoupit si můžete pohlednice, turistickou známku č. 127, drobné upomínkové předměty, brožury a další věci.

V informačním centru se prodávají vstupenky na prohlídky zámku, popřípadě si zde prohlídky zámku můžete předem sjednat.

Společné prostory s informačním centrem sdílí také oddělení kultury pověřené agendou školství, vedením kroniky města a redakcí Zručských novin, kde se předávají příspěvky, inzeráty, náměty a připomínky.

Oddělení kultury připravuje podklady pro tisk a výrobu propagačních materiálů. Může poskytovat i poradenskou a konzultační činnost pro žáky a studenty týkající se kroniky, historie a dění ve městě. Poskytuje dostupné materiály a informace pracovníkům místní průvodcovské služby. Připravuje také podklady pro vytvoření cizojazyčných překladů a dbá o to, aby tyto byly pro zahraniční turisty k dispozici. Zajišťuje předprodej vstupenek na kulturní a společenské akce, na některých se dokonce podílí. Spolupracuje s Národním památkovým ústavem, okolními muzei a dalšími podobnými institucemi. Vede evidenci sbírkových předmětů.

Nádvoří říjen 2004

ZRUČSKÉ NOVINY

www.mesto-zruc.cz

KVĚTEN 2010 (05)

Slavnostní otevření Sportovního areálu za základní školou

Zručský zámek ožívá II. etapa

sobota 19. června 14 – 18 hod.

Informace pro přispěvatele

Uzávěrka Zručských novin

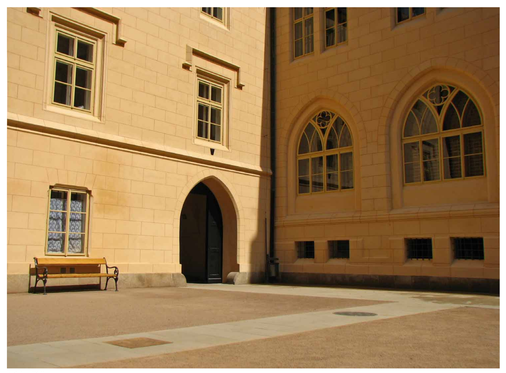

Nádvoří červen 2010

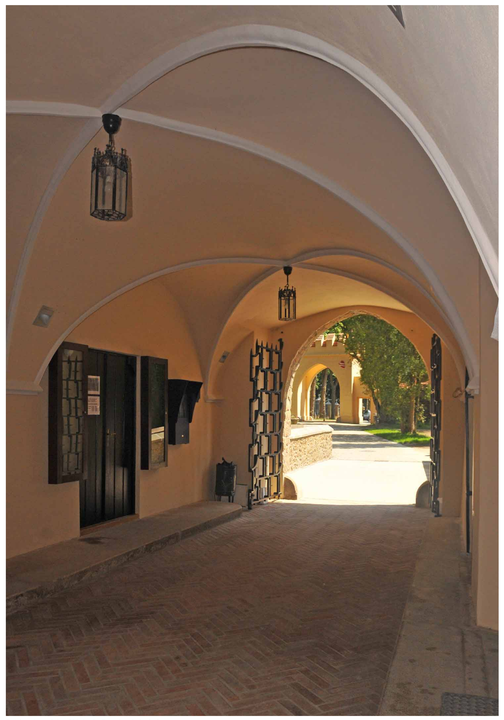

Průjezd z nádvoří k bráně, vchod do infocentra

Infocentrum

Park

První zmínka o parku existuje z roku 1834. V roce 1833 koupili zručské panství Löwenthalové a kromě opravy zámku se pustili do úpravy jeho okolí. Spojili okrasnou část zahrady s užitkovou, která zásobovala panskou kuchyni, a tak vlastně vznikl první park.

Mezi ozdoby dnešního parku patří sochy, několik starých keřů a stromů – např. mohutná lípa, dub. Dobu dávno minulou pak připomíná Kolowratská věž a dochovaná část původního opevnění.

Park kolem zručského zámku skrývá dosud mnohá tajemství. V době, kdy nechala zlínská podnikatelská rodina Baťů vystavět továrnu a poté k ní budovat příjezdové komunikace, byly při výkopových pracích učiněny v této lokalitě archeologické nálezy, a to jak kosterní, tak i drobné předměty, jejichž původ byl datován někdy do 12.–13. století. Tato lokalita se nazývá „Na zaniklém hrádku“.

Druhá zajímavá lokalita je „Na Vinici“. Zda se zde někdy skutečně vinice nacházela, není nikde doloženo. Nedá se to však vyloučit. Možná tato lokalita dostala jméno až po úpravě zámeckého parku a usazení sochy „Vinaře“. Kdo ví... Další šlechtický rod – Schebkové nechali vysadit lesopark, po nové úpravě parku pak osadit několik soch a zbudovat jezírko s vodotryskem a přírodní jezírko s altánem.

Ve II. etapě rekonstrukce „Zručský zámek ožívá“ byly nově vydlážděny cestičky a kolem nich osazeny nové lampy veřejného osvětlení. Hned vedle zámecké brány je instalován zvukový informační panel, seznamující návštěvníky s historií města, zámku a se zajímavými zákoutími parku i jeho okolí. Vedle brány se nachází také nenápadný darovací kámen. V roce 2003 došlo k podepsání kupní smlouvy na zámek mezi potomky šlechtického rodu Schebků a představiteli města Zruč nad Sázavou. Současně s kupní smlouvou byla podepsána také smlouva darovací, a to právě na zámecký park.

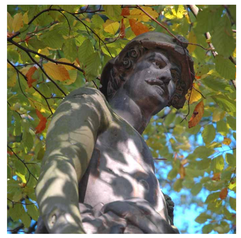

Vinař

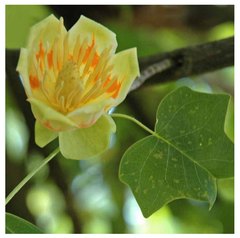

Liliovník tulipánokvětý

Kolowratská věž

Spící park

Altán

Zámek

Zručský zámek, stejně jako park a historie celého města, je stále ještě opředen mnoha tajemstvími.

Doloženo máme, že zde stávalo obydlené sídlo s kostelem. V kostele na zbytku zdiva prý byl kdysi nalezen zbytek nápisu MCL, což by mohlo značit letopočet 1150. Pokud tomu tak skutečně je, osídlování zde muselo začínat ještě před tímto letopočtem. Historie se zřejmě odvíjela od založení Sázavského kláštera v roce 1032, což se bere jako počátek osídlování, do té doby nedotčeného Posázaví. Archeologické nálezy učiněné v lokalitě „Na Zaniklém hrádku“ ve zručském zámeckém parku pak vypovídají o osídlení na území dnešní Zruče nad Sázavou ve 12. až 13. století. Zda bylo jedno sídlo tam „Na Zaniklém hrádku“ a druhé na místě dnešního zámku, tedy blíže ke kostelu, asi jen tak někdo nerozluští.

Jisté je, že při osídlování nedotčených krajů vítězily lokality poblíž vodních toků a sídla se stavěla na vyvýšených místech na skalách, aby bylo místo obtížně dostupné pro nepřátele. Tyto podmínky splňovaly obě zdejší lokality. V boji o rozšiřování území asi mnoho věděli Kolowraté, z jejichž období máme v parku dochovanou věž a část opevnění. Doložený je také rozvoj osídlení v době Kaleniců, což vedlo až k povýšení na město s mnoha právy a některými výsadami.

Podle A. Sedláčka byl někdy v 18. století nalezen ve zbytku zdiva z krbu kámen s letopočtem 1318. Farní kroniky pak píší o obydleném sídle s kostelem v roce 1328.

O panském sídle je pak psáno jako o hradu i zámku. Kdy se přesně kamenné sídlo změnilo v zámek, také přesně nevíme. Známe až popis zámku z roku 1749 a obrazovou podobu pořízenou někdy po roce 1833, kdy na panství přišli Löwenthalové. Zámek tehdy vypadal zcela jinak než dnes, měl téměř čtvercový půdorys, střechu jednoduchou, bez věží a ozdob. Podoba zámku se pak částečně změnila za J. S. Skrejšovského (majitel Zruče v letech 1872–1878), jehož jméno je dosud vyryto na jednom z nároží zámku.

Dnešní zámecká vizáž je zásluhou posledního šlechtického rodu – Schebků. Plány na přestavbu si nechali vytvořit od předního českého architekta Jana Vejrycha. Původně měl být zámek neorenesanční, ovšem na zásah hraběnky Emmy byly plány nakonec přepracovány do pseudogotiky (1891), což mělo sídlu dodat větší starobylosti.

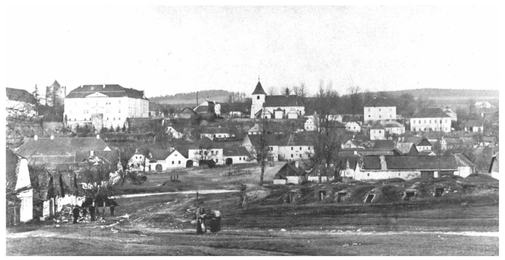
1885

1900

1929

1965

1973

Prohlídkový okruh

Krátce po znárodnění v roce 1948 se zámek dostal do rukou státní správy a od konce roku 1949 zde sídlila radnice. Tento fakt se pokusili změnit v roce 1988 pracovníci a přátelé tehdejšího Městského kulturního střediska. Z místností užívaných úřadem byl vytvořen provizorní prohlídkový okruh a první zkušební prohlídka zámku v roce 1989 se stala, zejména pro místní občany, velkým a milým překvapením. Několik let se táhlo restituční řízení a budoucnost prohlídek zámku nebyla jasná. Na lepší časy se blýskalo v roce 2003, kdy se zámek stal majetkem města. O něco později byla podána žádost o dotaci na projekt „Zručský zámek ožívá – I. etapa“ a započalo se i s úpravami prohlídkového okruhu.

Po celou dobu rekonstrukce jsme se snažili získat dobové zařízení. Byly oslovovány okolní muzea, jejich depozitáře, jednáno s památkáři i dalšími institucemi a jednotlivci, vrátilo se i několik předmětů z původního vybavení, objevily se staré fotografie atd.

Zámek nabízí zajímavý prohlídkový okruh, s místnostmi, ze kterých dýchá atmosféra doby Schebků. V půdních prostorách vznikl prostorný sál, který se využívá jako výstavní, kulturní i společenský. Pořádají se zde výstavy děl současných umělců i amatérských tvůrců. Pro tyto účely je i slušně vybaven, přiléhá k němu sociální zařízení a malá kuchyňka. Přestože tyto prostory voní novotou, novými technologiemi bylo ošetřeno a zachováno původní trámoví.

Jednou z nejzajímavějších částí nového prohlídkového okruhu je zámecká kaple, kde došlo k obnově původní výmalby stěn, obnoveny a zrestaurovány byly i klenby. Dominantu místnosti tvoří oltářní obraz sv. Jana Nepomuckého z období po mohutné povodni, která naše město postihla v roce 1714. Součástí prohlídkového okruhu je výstup na zámeckou věž, odkud je výhled na starou část městečka, řeku Sázavu a Posázavskou dráhu, vybudovanou v roce 1903.

Přechod mezi Schebkovským okruhem a královstvím panenek je řešen tzv. světničkou, kde jsou vystaveny části nalezeného dochovaného inventáře a místního dobového vybavení. Předměty zde umístěné jsou určeny k případnému pozdějšímu restaurování.

Schebkova pracovna

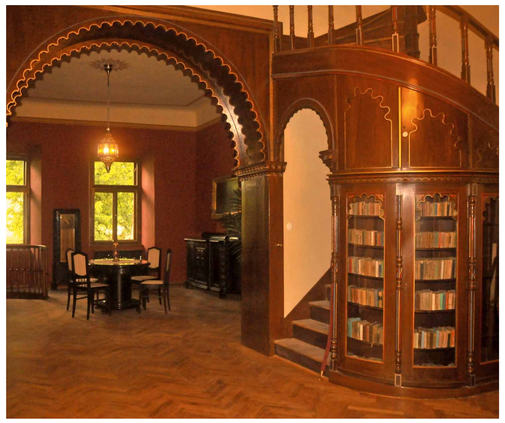
Maurská hala – knihovna

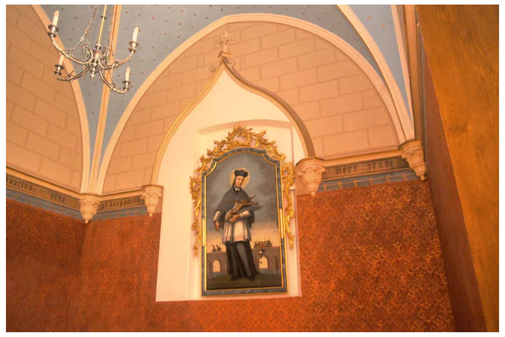
Zámecká kaple

Příkop

Zámecký příkop je zřejmě z části původní. Vezmeme-li v úvahu, že staré opevnění končilo před mostkem vedoucím na dnešní zámecké nádvoří, což je vlastně nad příkopem, není vyloučeno, že původní příkop sloužil jako obranný a zcela dobře nad ním mohl být padací most. Blížil-li se k opevněnému sídlu nepřítel, most se zvedl a přístupu se tak zamezilo.

Při schebkovské přestavbě zámku se pak navázalo na původní dochované opevnění, a to bylo dokončeno až k zámecké vstupní bráně. Protože už nesloužilo jako obranné, nebylo tak mohutné. Otvory v něm neslouží ke střílení, ale jako průzory na řeku Sázavu, nově zbudovanou železniční dráhu, a na městečko. Do příkopu se posléze vysázely stromy a keře, schody a branky se postavily tak, aby se dalo příkopem procházet.

Bohužel v období, kdy zámek opustili Schebkové, se příkop netěšil nějak zvlášť velké pozornosti. Příkopy zahalily přerostlé tisy, břečťan, stromky a keře z náletů, kopřivy. Někteří občané si z těchto míst udělali dokonce odkladiště nepotřebného, a tak pohled do části příkopu nebyl nijak lákavý. V 70. a 80. letech minulého století část příkopu přebudovala místní mládež na letní kino a hojně jej využívala. Bohužel tito mladí dospěli a jejich děti a vnoučata změnily zájmy a postupně zpustlo i toto místo.

V posledních letech se však pozornost města obrátila, mimo jiné i k příkopu. Divoké skládky a přerostlá zeleň vzaly za své. Odkryl se zajímavý prostor a rodily se nápady, jak ho nejlépe využít. Po všech úvahách prorazila myšlenka, že už jednou příkop sloužil mládeži, tak proč se toho nedržet. Projekt „Zručský zámek ožívá“ ve své druhé etapě řešil tedy i využití příkopu, přítomnost se zde pojí s minulostí. Dnešní děti hodiny vysedávající u počítačů si zde, na připravených atrakcích, mohou vyzkoušet něco z výcviku a umění někdejších mladých rytířů. Naučná stezka má 10 stanovišť. Dřevěné herní prvky představují historické motivy, např. rytířské souboje, lov, lukostřelbu, houpadlo a další. Jsou vyrobeny v souladu s architektonickým charakterem prostředí zámku a nenarušují tedy jeho ráz.

Letní kino

Příkop červen 2007

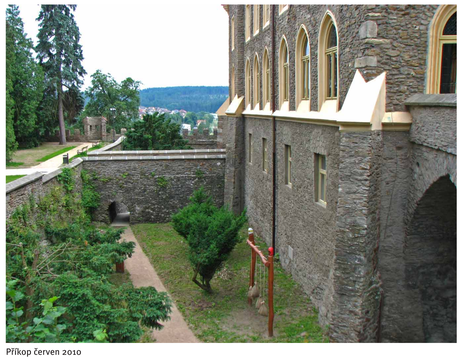
Příkop červen 2010

Jedno ze stanovišť naučné stezky

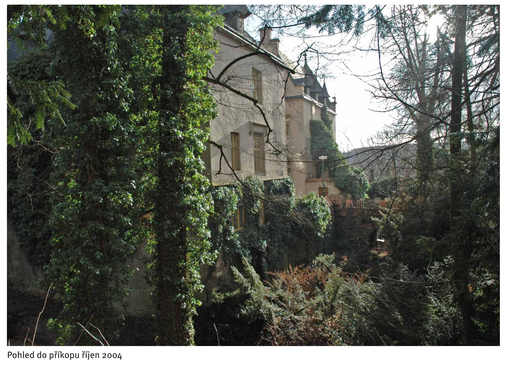
Pohled do příkopu říjen 2004

Pohled do příkopu červen 2010

Podzámčí

Podzámčí – v minulosti místo procházek romantické hraběnky Emmy Schebkové. Přímo ze zámeckého parku na vysoké skále si nad průrvami nechala zbudovat dřevěné mostky a cestičku lemovanou zelenými porosty i barevnými skalkami. Tudy se pod původním opevněním a pod bývalou sýpkou, jejíž základy tvořil skalní masiv, dostávala až k výklenku, který si na skále, přímo nad železniční tratí kopírující tok řeky Sázavy, nechala udělat. Zde pak zasněná trávila většinu svého volného času. Však se dodnes tomuto místu říká „Barončina vyhlídka“.

Ve městě žijí ještě pamětníci, kteří, stejně jako kdysi baronka Emma, po této trase procházeli. Bohužel původní mostky zub času vyhlodal, nové se nepostavily, což průchodu zabránilo a cestičky i skalky se změnily v neproniknutelnou divočinu.

I na tato místa, kdysi tak krásná, se proto nezapomnělo v rozsáhlém projektu „Zručský zámek ožívá“. Trasy původních cestiček se vyčistily od náletových křovisek a opět vynikly kamenné scenérie, přímo se nabízející pro obnovení skalek. Nově přemostěny byly průrvy a barončin okruh tak, k radosti místních občanů i potěšení návštěvníků, je znovu zpřístupněn.

Zajímavá je i nově zbudovaná opěrná zeď, dále pohled na zámek od městečka a domek v podhradí čp. 12, který je vedený v seznamu chráněných památkových objektů, bez zajímavosti není ani vyhlídka na město ze schodů pod baštou a nově vydlážděné uličky směřující k zámecké bráně.

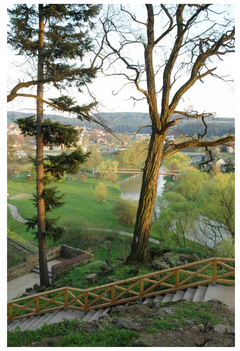
Barončina vyhlídka

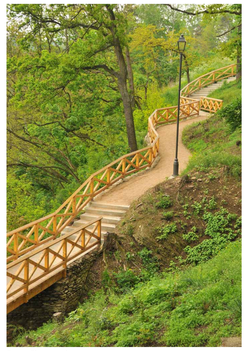
Barončina stezka

Domek v podhradí č.p. 12

Pohled z podzámčí

Muzeum

Myšlenka zřídit ve Zruči nad Sázavou muzeum se tady už jednou objevila, někdy kolem roku 1987. Tehdy se prováděla oprava střechy zámku, původní tašková krytina byla postupně měněna za krytinu měděnou. V roce 1988 se bývalá noclehárna pro sezonní dělníky (v patře zámku) přeměnila ve víceúčelový sál, vyklízela se bývalá zámecká kaple, kde měla být právě muzejní expozice dokladující nejstarší historii města.

Přišel rok 1989 a s ním sametová revoluce. Práce na zručském zámku byly zastaveny. Ve víceúčelovém sále ani v kapli už nebylo dokončeno osvětlení a muzeum zůstalo jen ve stadiu vypracovaného scénáře.

Projekt „Zručský zámek ožívá“ se k myšlence zřízení muzea vrátil. Postaven byl na tom, že zdejší region asi nejvíce proslavili ševci a obuvníci. A není o tom pochyb, protože už v roce 1727, kdy bylo zavedeno cechovní zřízení, zde ševců a koželuhů bylo tolik, že se okamžitě semkli do samostatného cechu. V roce 1939 sem pak přišla ze Zlína firma Baťa a vystavěla obuvnickou továrnu, kam přišlo za prací tolik lidí, že se počet obyvatel Zruče nad Sázavou více než ztrojnásobil. Baťovy závody se udržely i v době 2. světové války a posléze i po znárodnění v roce 1948. Místní podnik dostal nové jméno, a to Sázavan, a postupně se začal specializovat na výrobu obuvi pro děti. S tímto sortimentem se dostal i na světové trhy. Botičky ze zručského Sázavanu byly dokonce označovány visačkou s logem žirafy, což na světových trzích znamenalo „absolutně nezávadná obuv“. K Sázavanu příslušelo ještě několik pobočných závodů – např. v Ledči nad Sázavou, Uhlířských Janovicích, Stochově, Vrdech, aj. Práci ve všech obuvnických závodech nacházelo mnoho lidí z širokého okolí. V našem městě se dokonce nacházela učňovská, později i střední škola.

Velké změny v továrně nastaly po sametové revoluci v roce 1989. Národní podnik Sázavan se transformoval na akciovou společnost. Nad tím, co se dělo potom, ještě dodnes někteří bývalí zaměstnanci kroutí nevěřícně hlavou. Kdysi tak velký a slavný výrobce dětské obuvi začal postupně výrobu omezovat a nakonec ji zcela ukončil. Stovky lidí zůstaly bez práce. A vzorky sázavanských botiček obdivují maminky ještě dnes. Ze slavného podniku zůstal jen strojírenský závod Sázavan-Strojírny, a. s.

Na obuvnickou výrobu však místní lidé nezapomněli a zřízení muzea přivítali. Sami nabízeli spolupráci při jeho tvorbě a věnovali některé zajímavé materiály a exponáty. Pomoc v podobě finančních příspěvků poskytoval průběžně i Středočeský kraj.

Expozice panenek

Pražský Klub panenek ČR několik let soustřeďoval panenky a doplňky k nim. Počet exponátů vzrůstal, a tak nic nebránilo tomu, aby byly pořádány příležitostné výstavy po celé České republice. V roce 2007 se ale pražský Klub panenek ČR začal ohlížet po prostorech, kde by mohl zřídit stálou expozici. V roce 2008 došlo k dohodě mezi představiteli města Zruč nad Sázavou a vedením Klubu panenek ČR. Hned v první sezoně, kdy panenky zaplnily tehdejší výstavní sál a část zrekonstruované půdy, se dostavily výsledky spolupráce, počet návštěvníků zručského zámku se nápadně zvýšil.

Vystavovány jsou panenky staré, české i zahraniční, malé i velké, nechybí ani panenky nejmodernější, panenky sběratelsky cenné, ani panenky z nejrůznějších plastů pocházejících z bývalého socialistického sektoru. Je zde i mnoho doplňků, jako například kočárků, oblečků, kuchyněk a nádobíčka. Svůj koutek má sbírka medvědů a medvídků, od obřích až po ty opravdu nejmenší.

Samostatnou část expozice tvoří panenky a výjevy z dalekého Japonska, které městu věnovalo vedení místního podniku ASMO Czech, s. r. o.

Klub panenky ČR v roce 2009 oslavil už 10. výročí od svého založení a není to už klub pražský, ale zručský.

Po dokončení II. etapy projektu „Zručský zámek ožívá“ je celá expozice panenek soustředěna v podkrovních prostorech. Obohacena je o další exponáty, z nichž některé jsou přímo od místních dárců.